

ІСТОРИЧНА АНТРОПОНІМІКА ЯК НАУКОВА СИСТЕМА У КОНТЕКСТІ УКРАЇНСЬКИХ ТА РУМУНСЬКИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Світлана ШИЙКА,

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна, svitlanashuyka@ukr.net

HISTORICAL ANTHROPONYMICS AS A SCIENTIFIC SYSTEM IN THE CONTEXT OF UKRAINIAN AND ROMANIAN RESEARCH

Svetlana SHIYKA,

National University of Water Management and Natural Resources Use, Rivne, Ukraine, ORCID 0000-0002-8138-7205

Светлана Шийка. Историческая антропонимика как научная система в контексте украинских и румынских исследований. Цель статьи – проанализировать особенности исторической антропонимики как научной системы знаний в контексте украинских и румынских исследований. **Методы исследования:** философские: диалектический, синергетический, аналитический; общенаучные: изучение источников, анализ, синтез; лингвистические: описательный, структурный. **Научная новизна** заключается в формировании институциональных основ исторической антропонимики как научной системы. **Выводы.** Историческая антропонимика – синергетическая, инновационная научная система, объединяющая совокупность знаний о собственных именах, сферу научной и познавательной деятельности человека и социальный институт со своей инфраструктурой и функциями.

Ключевые слова: антропонимика, история, историческая антропонимика, язык, научная система, личное название, Румыния, Украина.

Постановка проблеми. Сучасна наука як складна та організована система інформації, сфера людської діяльності і соціальний інститут має своєю метою пізнання законів розвитку природи і суспільства та використання знань для суспільних потреб. Розвиток її йде від емпіричного нагромадження дослідного матеріалу, його вивчення, узагальнення і систематизації, абстрактного моделювання подій, явищ і процесів, встановлення певних закономірностей, і врешті, до побудови логічно обґрунтованої стрункої системи знань, яка дозволяє пояснити відомі факти і прогнозувати нові. Ієрархічно наукова система як родова субстанція об'єднує видові та підвидові наукові галузі. Однією з них є історична антропоніміка.

Антропологічний поворот в гуманітарних дослідженнях, посилений інтерес до з'ясування походження людських іменуваль та дослідження процесів динаміки їх змін упродовж суспільної еволюції, наукове і практичне значення вивчення лексики і словотвору різних епох для пояснення питань мовознавства й історії мови, історичних фактів та подій, етнічної, матеріальної та духовної культури активізують розвиток історичної антропоніміки як частини лінгвістичної науки. У науковому середовищі України та Румунії останнім часом актуалізується проблематика досліджень, пов'язана з інституціоналізацією історичної антропоніміки як системної наукової галузі знань, розвитком її загально-теоретичної бази.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історична антропоніміка логічно постає як видове поняття у відношенні до антропоніміки < ономастики < лінгвістики, тому використовує уже існуючий науковий термінологічний та методологічний апарат цих наук, а

також результати фундаментальних досліджень мовознавців різних країн, зокрема, М. Бірила (Білорусь), С. Роспанда (Польща), О. Суперанської (Росія) та ін. Разом з тим, вагомий внесок у становлення та розвиток науки про власні особові назви в історичній ретроспективі й сучасному баченні вносять українські та румунські вчені. У дослідженні здійснено посилання на праці І. Железняк, А. Зубко, Ю. Карпенка, Л. Кравченко, М. Худаша, С. Пахомової, С. Шийки, В. Яременка, а також А. Беркару, І. Боамфи, С. Вішована, О. Забави, О. Зампфіра, Х. Йонеску, А. Марін, Г. Молдовеану, Н. Фелекана, О. Фелекана та ін.

Мета статті – проаналізувати характерні особливості історичної антропоніміки як наукової системи знань у контексті українських та румунських досліджень. У роботі використано **методи дослідження:** загальні або філософські: діалектичний, синергетичний, аналітичний; загальнонаукові: теоретичні (аналіз, синтез, узагальнення, систематизація, системний підхід), емпіричні (вивчення джерел, порівняння, опис та ін.); спеціально наукові або лінгвістичні: описовий, структурний, типологічний. **Наукова новизна дослідження** полягає у формуванні інституційних науково-теоретичних засад історичної антропоніміки як наукової системи.

Виклад основного матеріалу. Розширення суспільних знань мотивують проведення вузькопрофільних наукових досліджень і появу та розвиток нових наукових галузей за логічним “родово-видовим” принципом. У процесі історичної еволюції виділилася в самостійну наукову систему ономастика – “розділ мовознавства, що вивчає власні назви, їх будову, системну організацію, функціонування, розвиток і походження”¹, “лінгвістична дисципліна, об'єктом

¹ Karpenko Yu. “Onomastyka” [Onomastics], *Entsyklopediia Ukrainka mova* [Encyclopedia "Ukrainian language"], Kyiv, 2004, P. 437 [in Ukrainian].

розвиток і походження¹, “лінгвістична дисципліна, об’єктом вивчення якої є походження, становлення та еволюція власних імен; сукупність власних назв у мові, у регіоні, епосі тощо”², у надрах ономастики, як зазначає І. Железняк³, у XIX столітті зародилася антропоніміка (рідше антропономастика⁴) – розділ ономастики, що вивчає антропоніми – “власні імена людей, закономірності їх виникнення, розвитку, функціонування”⁵. А вже у середині XX століття, М. Худаш, характеризуючи антропоніміку як “молоду, дуже потрібну і перспективну галузь науки”, що досліджує сучасну й історичну українську антропонімію, виокремлює поняття “історичної антропоніміки”⁶.

Зауважимо, що запроваджуючи вперше до наукового обігу термін “ономастика”, хорватський лінгвіст Т. Маретич мав на увазі власне антропоніміку⁷. Питання про визначення історичної антропоніміки як частини антропоніміки, що є розділом ономастики, в українській науці і віднесення її до історичної чи філологічної наукової сфер залишається дискусійним. Українські історики, серед яких А. Зубко⁸, В. Яременко⁹, вважають її історичною дисципліною¹⁰, доповнюючи препозиційним уточнюючим словом “спеціальна”. О. Компан відносить її до “допоміжних” історичних дисциплін. За цим трактуванням, власні особові назви слугують в історичних дослідженнях джерельною базою для пояснення суспільних фактів, подій чи процесів. Добре розуміння імені, як стверджує румунський вчений О. Фелекан, “може дати нам правильне сприйняття навколишнього Всесвіту”¹¹.

А. Зубко зазначає, що важливою є інформація про зміст оніма, особливості іменованого об’єкта, історичну епоху, в якій виникла власна назва, етнос, що її створив, мову, на якій вона створена та ін.¹² Історична антропоніміка, за

твердженням О. Діанової, виступає “лінгвістичним джерелом, свідченням про минуле розселення народів, проживання того чи іншого етносу на даній території, його міграцію”, а також надає додаткові відомості до соціальної історії, зокрема, “допомагає зрозуміти особливості соціальних відносин у суспільстві, виявити соціокультурні зрушення, які характерні для переломних епох”¹³. Антропоніми, як зауважує дослідниця з університету Овідія в Констанці А. Марін, дозволяють скласти “дзеркальну картину” території, відображаючи різні позамовні аспекти – етнічну структуру населення, ступінь культури, вплив моди тощо¹⁴. З іншого боку, важливим є самопізнання конкретних власних імен¹⁵, вивчення їхньої лексичної форми, використання антропонімів у дослідженнях з історії мови. А це вже, як зазначає С. Вішован, предмет розгляду антропоніміки як мовної дисципліни, підгалузі ономастики¹⁶ < лексикології < лінгвістики, що вивчає власні імена людей. “Сьогодні належність антропонімії як інтегрованої науки про ономастику до галузі мовознавства є безсумнівною справою”, – стверджує Г. Молдовеану¹⁷. Лінгвістику історичну – діахронічну, динамічну, еволюційну – О. Ахманова визначає як “напрямок мовознавства, що потребує вивчення мови у зв’язку з конкретною історією її розвитку”¹⁸. З усіх елементів мови ім’я людини, як зазначає А. Граур, найбільш пов’язане з еволюцією суспільства і є “частиною традиції, історії країни” та “дає інформацію про культуру та побут в цілому”¹⁹.

Питання про іменування людини в процесі історичної еволюції суспільства настільки глибоко проникає у сутність антропонімічних досліджень, що варто вести мову не про розрізнення, а про інтеграцію їх історичного й лінгвістичного напрямів. Крім цього у свій понятійний зміст, як зазначає Л. Городилова, особові назви включають

² Onomastică [Onomastics], URL: <https://dexonline.ro/definitie/onomastică> [in Romanian].

³ Zheliezniak I. “Antroponim” [Anthroponym], *Encyklopediia Ukrainska mova* [“Encyclopedia Ukrainian language”], Kyiv, 2004, P. 30 [in Ukrainian].

⁴ Vişovan S. “Din istoricul preocupărilor de antroponimie în lingvistica românească (I)” [The History of the Anthroponymy Research in the Romanian Linguistics (I)], *Buletin științific, fascicula filologie, Seria A* [Scientific bulletin, philology issue, Series A], 2011, Vol. XX, P. 144 [in Romanian].

⁵ Kravchenko L.O. *Ukrainska onomastyka: antroponimika* [Ukrainian onomastics: anthroponymy], Kyiv: Znannia, 2014, P. 226 [in Ukrainian].

⁶ Khudash M.L. *Z istorii ukrainskoi antroponimii* [From the history of Ukrainian anthroponymy], Kyiv: Naukova dumka, 1977, P. 6 [in Ukrainian].

⁷ Zubko A. “Ukrainska onomastyka: zdotutky ta perspektyvy” [Ukrainian onomastics: achievements and prospects], *Onomastyka Ukrainy pershoho tysyacholittia nashoi ery* [Onomastics of Ukraine of the first millennium AD], O. V. Abakumov ta in., Kyiv: Nauk. dumka, P. 264 [in Ukrainian].

⁸ Ibidem, P. 262 [in Ukrainian].

⁹ Yaremenko V.I. “Istorychna onomastyka u tvorchii spadshchyny Tarasa Shevchenka” [Historical onomastics in the creative heritage of Taras Shevchenko], *Ukrainskyi istorychnyi zhurnal* [Ukrainian Historical Journal], 2010, № 2, P. 164 [in Ukrainian].

¹⁰ Kompan O.S. “Onomastyka yak dopomizhna istorychna dystsyplina” [Onomastics as an auxiliary historical discipline], *Istorychni dzhdzherela ta yikh vykorystannia* [Historical sources and their use], Kyiv, 1966, Vyp. 2, P. 54–55 [in Ukrainian].

¹¹ Felecan Oliviu. *Un excurs onomastic în spațiul public românesc actual* [An onomastic excursion in the current Romanian public space], Cluj-Napoca, 2013, P. 11 [in Romanian].

¹² Zubko A. “Ukrainska onomastyka: zdotutky ta perspektyvy”..., op. cit., P. 262–263.

¹³ Dyanova E.V. *Ystorycheskaia antroponymyka XI–XVII vekov* [Historical anthroponymy: in 3 hours, Part 1. Historical anthroponymy of the XI–XVII centuries], Petrozavodsk, 2019, P. 3–4 [in Russian].

¹⁴ Marin Ana. “Consideratii privind interferențele româno – sud-slave în antroponimie” [Considerations regarding the Romanian-South-Slavic interferences in anthroponymy], *Ovidius University Annals of Philology* [Ovidius University Annals of Philology], 2002, Vol. XIII, P. 149 [in Romanian].

¹⁵ Zăbavă Elena-Camelia. “Sistemul antroponimic oltenesc. Caracteristici generale” [The Oltenian anthroponymic system. General characteristics], *Analele Universității din Craiova. Seria Științe Filologice. Lingvistică* [Annals of the University of Craiova. Philological Sciences Series. Linguistics], 2009, № 1–2, P. 416 [in Romanian].

¹⁶ Vişovan S. “Din istoricul preocupărilor de antroponimie...”, op. cit., P. 144.

¹⁷ Moldoveanu Gheorghe. “Antroponimia, parte integrantă a tradițiilor culturale românești (I)” [Anthroponymy, an integral part of Romanian cultural traditions (I)], *Revista română* [Romanian Magazine], 2010, N 3 (61), P. 13 [in Romanian].

¹⁸ Akhmanova O.S. *Slovar lynchvystycheskykh terminov* [Dictionary of linguistic terms], Moskva, 1966, P. 210, URL: <https://www.klex.ru/j3t> [in Russian].

¹⁹ Graur Alexandru. *Nume de persoane* [Names of people], București: Editura Științifică, 1965, P. 9 [in Romanian].

“етнографічну, історичну, соціальну, культурологічну інформацію і дуже швидко реагують на будь-які зміни, які відбуваються в суспільстві”²⁰. Історична антропоніміка пов’язана з археологією, генеалогією, географією, діалектологією, історіографією, історіософією, психологією, а також з топонімією, етнімією та іншими ономастичними галузями. Тому природньо вважати її *синергетичною дисципліною*.

Історична антропоніміка як наукова система реалізується у трьох підсистемах: як система знань, як соціальний інститут, призначений для формування наукового знання, і як сфера діяльності людини, організована за певними правилами і методиками.

Наукова парадигма *історичної антропоніміки як системи знань* об’єднує сукупність загальних ідей, лінгвістичних концепцій дослідження термінологічної тріади: антропонім – антропонімія – антропоніміка за ознаками генетичного, структурно-системного і функціонального підходів. Теорії, що стосуються природи, значення й характерних ознак власних назв, їх зв’язку із загальними назвами та іменованими об’єктами, процесів індивідуалізації й узагальнення, систематизовані в посібнику Л. Кравченко²¹.

Варто зауважити, що традиційна історична антропонімія, як зазначає С. Смольников, “розглядається в еволюційному аспекті, з точки зору формування основних антропонімічних категорій: особового імені, імені по-батькові, прізвища, прізвиська” та похідних одиниць, “історії їх формування і закріплення в мові”. Для *ресурсної антропоніміки* характерні структурний, етимологічний та ономастичний аспекти дослідження антропонімів не пов’язаних із конкретним носієм імені²². Разом з тим, для повноцінного пояснення основних тенденцій розвитку антропонімії, які призвели до формування сучасної офіційної форми іменування людини, важливо враховувати не тільки “потенціальність” особового імені, але і його “актуальність”, активність і функціональність в конкретний історичний період. Зазначене мотивує розвиток *функціональної антропоніміки*, в основі якої лежить використання індивідуальних іменувань людини в мові, їх взаємодія з мовним і мовленнєвим середовищем у парадигматичному, синтагматичному і комунікативному аспектах, взаємовплив особових назв та їх варіювання²³. Не менш важливим фактором вивчення антропонімів є врахування антропоцентричного, суб’єктивного і мислетворчого процесів їх виникнення і використання, оскільки “мова існує не в мовленні, а в людській свідомості, у ментальному лексиконі, у мозку, у вигляді концептів”, а “концепт і слово не є тотожними явищами”²⁴. Цей вимір існування власних назв пов’язаний із розвитком

когнітивної антропоніміки. Тобто, в історичній антропонімії співіснують три основні напрямки: антропоніміка ресурсів, функціональна антропоніміка і когнітивна антропоніміка.

Метою історичної антропоніміки як галузі сучасного мовознавства є вибудовування цілісної наукової системи лінгвістичних знань про власні особові назви людей в ретроспективному розвитку, яка моделюється синтаксичною конструкцією: “історична антропонімія” → “дослідження історичної антропонімії”. *Об’єктом вивчення історичної антропоніміки* є власна особова назва як історичне джерело лінгвістичного характеру, що існує в усній традиції або зафіксована у письмових, образотворчих чи інших історичних джерелах. *Предметом наукової галузі* є дослідження походження, еволюції і функцій імені особи в мові етносу чи території, способів його утворення й особливостей використання, методика аналізу антропонімів і з’ясування їх значення для пояснення історико-лінгвістичної інформації.

Одночасно з різноаспектним пізнанням власних особових назв – синхронічним чи діахронічним, регіональним чи ареальним, тощо – *відбувається процес інституціоналізації історичної антропоніміки як наукової системи* із своїм термінологічним апаратом, цілями і завданнями, функціями і проблемами, тобто сама вона перетворюється на предмет наукових досліджень. Спектр засадничих понять складають: антропонім (від грец. *ἄνθρωπος* – людина та *ὄνομα* – ім’я, назва) – вид оніма, власна назва людини або групи людей²⁵, у Тлумачному словнику румунської мови під антропонімом розуміється також “топонім, що походить від імені людини”²⁶; антропонімія – сукупність антропонімів; антропонімікон або іменник – репертуар або список особових назв деякого народу чи соціуму в певний історичний період²⁷; антропоніміяна система – внутрішньо організована сукупність засобів і моделей мовної ідентифікації особи, властивих тому чи іншому народові²⁸; антропонімічна система – певним чином організована сукупність антропонімів деякого етносу для певного періоду²⁹; антропонімічна формула – певна модель структурної закономірності неоднорідного, багатоступеневого способу номінації особи, засвідченої значним числом однотипних іменувань деякого регіону або часового періоду³⁰; антропонімічне інформаційне поле – сукупність окремих лексичних шарів особових назв, об’єднаних за певною тематикою: ім’я, прізвище, ім’я по-батькові, прізвисько, псевдонім тощо, або певним діахронічним часовим відрізком та різної інформації, пов’язаної з інституціоналізацією історичної антропоніміки як наукової системи. *Основні завдання*

²⁰ Gorodilova L.M. “Istoricheskaya antroponomika XX–XXI vv.: napravleniya i problemy issledovaniya” [Historical anthroponymics of the XX – XXI centuries: directions and problems of research], *Vestnik Buryatskogo gosudarstvennogo universiteta* [Bulletin of the Buryat State University], 2012, Spets. vyip. [1] A, P. 80 [in Russian].

²¹ Kravchenko L.O. *Ukrainska onomastyka...*, op. cit., P. 6–7.

²² Smolnikov S.N. *Funktsionalnye aspekty istoricheskoy antroponomiki (na materiale delovoy pismennosti Russkogo Severa XVI–XVII vekov)* [Functional aspects of historical anthroponymy (based on the business writing of the Russian North of the 16th – 17th centuries)], Doctor’s thesis: 10.02.01, Sankt-Peterburgskiy gosudarstvennyy universitet, Sankt-Peterburg, 2005, P. 6–11 [in Russian].

²³ *Ibidem*, P. 10 [in Russian].

²⁴ Horpynych V. Karpenko O. Yu. “Problematyka kohnityvnoi onomastyky” [Problems of cognitive onomastics], *Movoznavstvo* [Linguistics], 2007, N 1, P. 83 [in Ukrainian].

²⁵ Podolskaya N.V. *Slovar russkoy onomasticheskoy terminologii* [Dictionary of Russian Onomastic Terminology], Moskva: Nauka, 1978, P. 30–31 [in Russian].

²⁶ Antroponom [Anthroponym], URL: <https://dexonline.ro/definitie/antroponom> [in Romanian].

²⁷ Podolskaya N.V. *Slovar russkoy onomasticheskoy terminologii...*, op. cit., P. 33.

²⁸ Khudash M.L. *Z istorii ukrainskoi antroponomii...*, op. cit., P. 76.

²⁹ Podolskaya N.V. *Slovar russkoy onomasticheskoy terminologii...*, op. cit., P. 35.

³⁰ Pakhomova S.M. *Evolutsiia antroponomnykh formul u slovianskykh movakh* [Evolution of anthroponymic formulas in Slavic languages], Uzhhorod, 2012, P. 74 [in Ukrainian].

наукової сфери полягають у виявленні й систематизації антропонімного фактажу, дослідженні особливостей номінації на синхронічному та діяхронічному рівнях, лінгвістичному аналізі (генетичному, структурному, функціональному) особових назв, врахуванні лінгвальних і позалінгвальних факторів їх використання впродовж суспільно-історичної еволюції, прогнозуванні напрямів і форм практичного використання антропонімічних знань. До проблемних досліджень історичної антропоніміки відносяться: дослідження основних принципів номінації людини, вироблення критеріїв поділу власних і загальних назв, встановлення межі між ними; дослідження процесів виникнення конкретних форм найменувань людини, словотвору різних видів антропонімів; розвиток досліджень емпіричного характеру, збір і систематизація певних історичних антропоніміконів та їх всебічне лінгвістичне вивчення; регіональні дослідження власних особових назв на певному історичному відрізку і в діяхронічному вимірі та вибудовування на їх основі опису загальної динаміки становлення певної моделі іменування особи^{31 32}; розробка теоретичних основ історичної антропоніміки, зокрема, удосконалення загальної теорії власного особового імені, подальше структурування галузевої термінології, врахування висновків часткових досліджень в узагальнених монографічних роботах, розвиток методології антропонімічних досліджень шляхом використання нетрадиційних методів аналізу онімних одиниць – когнітивного, функціонального, етнолінгвістичного та ін.; формування інформаційного простору історичної антропоніміки шляхом оцифрування історичних та лінгвістичних джерел, наукових праць, розширення сфери лексикографічних видань; прикладне застосування результатів антропонімічних досліджень для пояснення та відновлення фактів історії мови і народу, правопису і перекладу власних особових назв, процесів іменування топооб'єктів тощо.

Функції антропоніміки обумовлені її об'єктом, предметом і завданнями. Серед них, зокрема: пізнавальна, що полягає у нагромадженні антропонімного матеріалу, його описі і систематизації, виявленні закономірностей, формулюванні гіпотез та перевірці їх достовірності за допомогою результатів суспільного досвіду і практики, вибудовуванні антропонімічної теорії; епістемічна, що розглядає власні особові назви як засіб збереження та передачі суспільно-історичної інформації, відображення ментальних особливостей народу чи певної території, зв'язку мови з дійсністю; когнітивна, що вивчає особливості мислетворення власних особових назв окремим індивідом чи соціальною групою і використання їх у ментальному лексиконі; практично-дієва, що полягає у різноаспектному прикладному застосуванні антропонімічних знань, зокрема номінаційної, ідентифікаційної та диференційної функцій антропонімів; інтегруюча, що забезпечує інтеграцію знань різних наук щодо назв іменування людини; організаційно-методична,

що поєднує організаційні і методологічні заходи процесів отримання, поширення і застосування нових знань; соціологічна, що сприяє формуванню всебічно розвинутої і компетентної особистості, соціалізації людини, культурно-освітньому удосконаленню суспільства.

Історична антропоніміка як соціальний інститут, призначений для формування наукового знання, є певною соціальною інфраструктурою, яка базується на соціально-інституціональних, нормативно-правових, моральних, когнітивних, методологічних імперативах. Важливою є координаційна роль відділу історії української мови та ономастики Інституту української мови НАН України і провідних – Одеської, Донецької та Ужгородської ономастичних шкіл. Суб'єктами інформаційної взаємодії, як в Україні так і в Румунії, виступають окремі науковці, постійно діючі наукові школи, кафедральні, редакційні та ін. колективи, учасники епізодичних наукових заходів, користувачі соціальних мереж, дослідники-аматори й популяризатори вирішення антропонімічних проблем³³.

Історична антропоніміка як сфера діяльності людини реалізується за певними правилами і методиками. Румунський учений із університету ім. Олександра Іоана Кузи І. Боамфа називає принципи організації антропонімічних досліджень: принцип перевірки, принцип врахування історичного контексту, принцип диференціації. Він групує методи дослідження у дві категорії: методи збору антропонімічної інформації і методи аналізу та тлумачення антропонімів³⁴. Українська дослідниця історичної антропонімії С. Шийка класифікує методи досліджень особових назв з позицій дієвості та функціональності за етапами наукового дослідження: методи формулювання ідеї, мети і завдань, визначення об'єкта і предмета дослідження, висунення гіпотез; методи фіксації емпіричних фактів та їх первинного узагальнення; методи лінгвістичного аналізу предмета дослідження; методи узагальнення і систематизації результатів, опису й презентації матеріалів дослідження³⁵. Ефективність наукової діяльності залежить від рівня сформованості гуманістичного і креативного середовища, що базується на принципах синергізму, партнерства, толерантності, дотримання етичних правил. Пріоритетними її напрямками є вилучення з інформаційних джерел за методом експедицій антропонімічного фактажу; його систематизація, класифікація і первинна обробка; власне лінгвістичне дослідження зібраної інформації; узагальнення і репрезентація результатів. Обмін інформацією та поширення теоретичних і прикладних досягнень суб'єктів наукової діяльності здійснюється засобами окремих чи системних колективних та індивідуальних публікацій, періодичних фахових видань, збірників наукових праць, динамічних мультимедійних презентацій тощо.

Історичну антропоніміку можна з упевненістю віднести до *інноваційних інформаційних утворень*, враховуючи те, що виділилася вона в окрему наукову

³¹ Zamfir Alexandru. The anthroponymic system of roma people from Romania historical and comparative perspective [The anthroponymic system of roma people from Romania historical and comparative perspective], Summary Doctor's thesis, "Ovidius" university of Constanța, Constanța, 2019 [in Romanian].

³² Shyika S.V. "Ukrainska istorychna antroponimika na mezhi stolit" [Ukrainian historical anthroponymy at the turn of the century], *Scientific developments of European countries in the area of philological researches*: Collective monograph, Riga: Izdevnieciba "Baltija Publishing", 2020, P. 2, P. 603–620 [in Ukrainian].

³³ Vișovan S. "Din istoricului preocupărilor de antroponimie...", op. cit., P. 162.

³⁴ Boamfă Ionel. "Preliminary considerations on the anthroponymy research methodology", *4th International Multidisciplinary Scientific Conferences on Social Sciences & Arts SGEM 2017*, P. 61 [in English].

³⁵ Shyika S.V. "Metodolohiia doslidzhen v istorychnii antroponimisti" [Research methodology in historical anthroponymy], *Naukovyi visnyk DDPU imeni I. Franka. Serii: Filolohichni nauky (movoznavstvo)* [Scientific Bulletin of the Ivan Franko State Pedagogical University. Series: Philological Sciences (Linguistics)], 2020, N 14, P. 209–212 [in Ukrainian].

галузь синхронно із процесами інформатизації і, практично, всі її засадничі та функціональні джерела оцифровані.

Власні назви утворюють “ономастичний простір” або “онімний простір”³⁶. Румунський дослідник О. Фелекан розглядає питання традиційної й інноваційної антропоніміки у “румунському публічному просторі”. Стосовно історичної антропонімії можна вести мову про *онімний простір історичної антропоніміки* як сукупність власних особових назв людей (пор. класифікації в українській³⁷ та румунській^{38, 39} мовах), які використовувалися певним народом упродовж тривалого історичного розвитку й актуалізовані в сучасному мовному вжитку, а також “нові антропоніми” які, як зазначає дослідник антропонімії Бая-Маре Н. Фелекан, “співпадають із способом мислення та рівнем освіти кожної людини, причетної до акту іменування”⁴⁰. Під *інформаційним простором історичної антропоніміки* треба розуміти частину загального інформаційного простору як родової категорії, мета якого полягає у відображенні за допомогою лінгвістичних, візуальних (статичних і динамічних), звукових та ін. інформаційних моделей еволюції розвитку особових назв людей та результатів людського мислення щодо цього.

Ресурсна антропонімічна база, зафіксована на електронних чи інших носіях та в Інтернет-мережі, у сукупності із засобами її використання утворює *інформаційну інфраструктуру історичної антропоніміки*. До неї відносяться: подані у графічних форматах DjVu, pdf, jpeg, tiff та ін. ономастичні й антропонімічні праці вчених минулих епох; оцифровані історичні й сучасні ономастичні та ін. джерела; ономастичні лексикографічні видання: словники, довідкова література, бібліографічні видання; результати сучасних теоретичних та прикладних антропонімічних досліджень, репрезентованих у вигляді монографій, навчальних посібників, дисертацій тощо; окремі наукові статті, антропонімічні розвідки, ресурсні регіональні матеріали, поширені у віртуальній електронній мережі; електронні копії лінгвістичних фахових видань, збірників наукових праць, матеріалів наукових та науково-популярних заходів: конференцій, конгресів, семінарів, круглих столів, дистанційного обговорення проблем та ін.; інша змінна інформація, яка стосується проблематики історичної антропоніміки.

Перспективними напрямками структуризації знань з історичної регіональної антропоніміки, на нашу думку, могли б стати авторські *ономастичні Інтернет-портфоліо*. Складниками одного з них – класика української ономастики, дослідника антропонімії Закарпаття П. Чучки – є електронні варіанти історико-етимологічних словників “Прізвища закарпатських українців”, “Слов’янські особові імена українців”, бібліографічного покажчика “Покликання”, а також монографія “Антропонімія Закарпаття”, низка наукових статей, які ще потребують оцифрування. Разом із здобутками його учнів і послідовників, результатами досліджень особових назв мешканців регіону іншими вченими, вони утворюють повний *антропонімічний кейс* ареалу українського Закарпаття. Варто відзначити також динамічність наповнення інформаційного *антропонімічного*

кейсу історичної Ровенщини – старожитнього краю з глибокою архаїкою і мовною диференційованістю, започаткованого у працях Я. Пури, Н. Мандрик й актуалізованого в наукових розвідках С. Шийки⁴¹.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє трактувати історичну антропонімію як синергетичну та інформаційно-інноваційну наукову систему, яка об’єднує постійно зростаючу систему знань про особові назви, сферу наукової та пізнавальної діяльності людини, організовану за певною методологією, та соціальний інститут зі своєю інфраструктурою і функціями. Детальне вивчення різних антропоніміконів створює можливості для лінгвістичного, візуального, звукового та ін. моделювання синхронічного і діахронічного розвитку власних особових назв людей та результатів людського мислення щодо цього, пізнання питань мови, історії, культури.

Перспективи подальших досліджень пов’язані з удосконаленням теоретичних засад історичної антропоніміки як системної наукової галузі, прикладним застосуванням їх до вивчення антропоніміконів регіонів України та Румунії, вибудовуванням на цій основі цілісної системи лінгвістичних знань про особові іменування людей.

Svetlana Shyika. Historical anthroponimics as a scientific system in the context of Ukrainian and Romanian research. In the scientific environment of Ukraine and Romania, the problems of research related to the institutionalization of historical anthroponimics as a systemic scientific field of knowledge, the development of its general theoretical basis have recently become relevant. **The purpose of the article** is to analyze the features of historical anthroponimics as a scientific system of knowledge in the context of Ukrainian and Romanian research. **Research methods:** general or philosophical: dialectical, synergetic, analytical; general scientific: theoretical (analysis, synthesis, generalization, systematization, system approach), empirical (study of sources, comparison, description, etc.); specially scientific or linguistic: descriptive, structural, typological. **Scientific novelty** lies in the formation of institutional scientific and theoretical foundations of historical anthroponimics as a scientific system. **Conclusions.** The study allows to interpret historical anthroponimics as a synergetic and information-innovative scientific system that combines a system of knowledge about personal names, the sphere of scientific and cognitive activity of man, a social institution with its infrastructure and functions. A detailed study of various anthroponimicons creates opportunities for linguistic, visual, sound, and others modeling the development of people's personal names and the results of human thinking in this regard, knowledge of language issues, cultural history. Prospects for further research are related to improving the theoretical foundations of historical anthroponimics as a systemic scientific field, their application to the study of anthroponyms of the regions of Ukraine and Romania.

Key words: anthroponimics, history, historical anthroponimics, language, scientific system, personal name, Romania, Ukraine.

Світлана Шийка – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри журналістики та українознавства Національного університету водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна. Коло наукових інтересів: ономастика, методика української мови, журналістика. Автор понад 50 наукових та навчально-методичних праць, двох ономастичних словників, співавтор двох монографій.

Svetlana Shyika – Candidate of Philological Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Journalism and Ukrainian Studies, National University of Water Management and Environmental Sciences, Rivne, Ukraine. Research interests: onomastics, methods the Ukrainian language, journalism. Author of more than 50 scientific and educational works, two onomastic dictionaries, co-author of two monographs.

Received: 24.01.2021

Advance Access Published: March, 2021

© S. Shyika, 2021

³⁶ Felecan Oliviu. Un excurs onomastic în spațiul public românesc actual..., op. cit., P. 14–119.

³⁷ Kravchenko L.O. Ukrainka onomastyka..., op. cit., P. 20.

³⁸ Ionescu Christian. -escu în antroponomia românească [-escu in Romanian anthroponymy], SCL, 1980, N 4(28), P. 417 [in Romanian].

³⁹ Bercaru Anca. “Nume feminine de origine laică în antroponomia românească” [Female names of secular origin in Romanian anthroponymy], Romanoslavica, XLII, P. 169, 181 [in Romanian].

⁴⁰ Felecan Nicolae. “Dinamica numelor de botez reflectată în antroponomia municipiului Baia Mare” [The dynamics of baptismal names reflected in the anthroponymy of Baia Mare municipality], Numele și numirea – interfețe multietnice în antroponomie. Conferință internațională (1) [Name and naming - multiethnic interferences in anthroponymy. International conference (1)], 2011, P. 50 [in Romanian].

⁴¹ Shyika S.V. “Metodologia doslidzhen v istorychnii antroponimitsi”..., op. cit., P. 615–617.